

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Nye digte - 1841

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Nye digte - 1841", i Heiberg, Johan Ludvig: *Nye digte - 1841*, udg. af Klaus P. Mortensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, cop. 1990, s. 170. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl05val-shoot-idm140194649786768/facsimile.pdf> (tilgået 27. november 2021)

Anvendt udgave: Nye digte - 1841

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

Noter

Gudstjeneste. En Foraars-Phantasi

- 9 *prosaisk*: nøgternt. – *Tabernaklet*: helligdom, egl. israeliternes transportable helligdom under ørkenvandringen.
- 10 *Pindsedags-Miraklet*: hentydning til Ap.G. 2,1-13, hvor den forsamlede menighed fyldtes af Helligånden og begyndte at forkynde på fremmede »Tungemaal«. – *Pan*: oprindeligt hyrdernes gud i gr. mytologi, her: skovens eller naturens gud. – *Skræk*: spiller på den paniske angst, som Pan rejser i dem der møder ham i landskabets eller skovens stilhed og ensomhed. Heiberg strejfer temaet så tidligt som i digtet »Panisk Skræk« fra 1819.
- 11 *husvale*: berolige, trøste, lindre. – *hvalte*: hvælvede.
- 12 *Overalt* . . . skjult modsætning til Matth. 18,20: »Thi hvor To eller Tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem.» – *Hu*: sind. – *Thi hvor* . . . Matth. 18,20.
- 13 *hulde*: smukke. – *samlet Broderchor*: menighed. – *Eremit*: eneboer.
- 14 *det hele faldne Kjø*: den ved syndefaldet faldne menneskeslægt. – *Den gamle Adam*: den Adam som faldt ved syndefaldet; modsætning til den nye Adam, Kristus. – *Vøve*: bølge.
- 15 *Dryader*: trænymfer i gr. mytologi. – *Najader*: kildenyumfer i gr. mytologi. – *Apollo*: solens gud Apollon i gr. mytologi. – *hans Søster*: jagt- og månegudinden Artemis. – *det hellenske Parnas*: den gr. gudeverden. – *Indra*: krigernes gud i den vediske religion. – *Braman(en)*: indisk offerpræst. – *Sphinx*: vinget fabelvæsen, halvt menneske, halvt dyr; spiller en central rolle i bl.a. den gr. og ægypt. forestillingsverden. Her i betydningen: det gådefulde, uudgrundelige, som ligger til grund for al livsudfoldelse. – *det Skønheds-Rige*: Elysium, de saliges øer. – *Hellas*: den antikke gr. kultur.
- 16 *qvæle*: her: ufuldkomne, uarticulerede. – *Socrates*: (469-399 f.Kr.) gr. filosof. – *Genius*: lat. ånd, hentydning til den daimon (gr. gud) Sokrates angiveligt følte i sit indre. – *Plato*: (427-343 f.Kr.) gr. filosof, elev af Sokrates; for Platon er ideernes, almenbegrebernes verden den egentlige og sande, tingsverdenen kun et skyggespil. – *panisk*: adj. afledt af Pan, jf. n.t. s. 10 og nedenfor. – *Mosaismen*: den jødiske religion. – *Spinoza*: (1632-1677) holl. jødisk filosof, panteist. – *Pantheismen*: læren om, at Gud er alt og alt er Gud; her i betydningen naturpanteisme: Gud er i naturen. – *Man troer, at protestantisk* . . . sigter til de religiøse forhold efter reformationen og på Heibergs egen tid, hvor Gud er fjern i modsætning til katolicismen med dens helgen- og Mariadyrkelse.
- 17 *qvæges*: oplives. – *Sanct Antons Fest*: kat. helgen, den hellige Antonius fra Ægypten, munkevæsnets indstifter og dyrenes skytshelgen; hans festdag

er den 17. jan. – *Profane*: lat. egentlig det, der står foran templet, dvs. det verislige, det der ligger uden for det helliges område. – *Gestalt*: skikkelse.

- 18 *Troer du ei, den dunkelt længes*: englens ord spiller på Paulus' brev til Romerne 8,19-23 om skabningens længsel efter forløsning. – *Sordin*: lyd-dæmper til musikinstrument. – *Forbud*: forvarsel.
- 19 *Fly Naturen med*: forsvind også fra naturen. – *lønlige*: skjulte.

En Sjæl efter Døden. En apokalyptisk Comedie

- 21 *apokalyptisk*: af gr. apokalypse: tekst der handler om verdens undergang. Her en komedie, som skildrer tilstanden efter det enkelte menneskes død.
- 23 *Subscription*: indsamling, hvor man med sin underskrift tegner sig for et bidrag. – *Liremanden*: lirekassemanden. – *Sligt*: sådan noget. – *fast*: næsten.
- 24 *Paa denne Luxus...*: Danmarks store statsgæld i midten af 1830'erne medførte opfordringer i bladene til at spare, f.eks. på lønninger og pensioner, som Heiberg imødegik i »Flyvepostens ved at foreslå optagelse af et nyt statslån. – *Fadaiser*: fr. tåbeligheder. – *raisonnere*: gøre indvendinger. – *Faer*: Sjælen taler ned til Sanct Peder. – *Nøglen*: Matth. 16,19, hvor Jesus giver Simon Peter himmeriges nøgler.
- 25 *min Næstes Gods begjæret*: spiller på det 10. bud i 2. Mos. 20,17 og 5. Mos. 5,21.
- 26 *Pensionen*: forudsætter at Sjælen har været embedsmand, hvad han imidlertid ikke har.
- 27 *Nazareth*: Jesu fødeby. Navnene i det følgende refererer til evangeliernes beretninger om Jesu liv.
- 29 *Stolemager Dessau*: leder af en gruppe Amerika-udvandrere, som i 1838 blev udplyndret til søs af Carlisten, dvs. tilhængere af Don Carlos, som efter sin broder Ferdinand den 7's død, forsøgte at erobre magten i Spanien; hans oprørsforsøg endte i nederlag i 1839. – *vist*: bestemt, afgjort.
- 31 *det Reale*: undervisningen i realfag. Det voksende borgerskabs behov for praktisk uddannelse gav sig udslag i en kritik af latinskolen. I en artikel i »Flyveposten« 1834, »Symbolik« forsvarede Heiberg den klassiske dannelse, fordi den er det bedste middel til indsigt i tankens udvikling. – *Og dog var Ordet Gud*: Johs. 1,1. – *allegorisk*: billedlig. – *notorisk*: almindeligt kendt.
- 32 *thi Aand og Bogstav...*: 2. Kor. 3,6: »Thi Bogstaven ihjelslaar, men Aanden levendegjør« cit. eft. den aut. overs. af NT 1819. – *Christi Bud til alle Sjæle*: næstekærlighedsbudet. – *man bør ikke stjæle*: fordrejning af det 8. buds: du må ikke stjæle, 2. Mos. 20,15 og 5. Mos. 5,19. – *Loven*: egl. de 5 Mosebøger, her: Det gamle Testamente i modsætning til *Evangeliet*, Det nye Testamente. – *Pflichter har mod Gud, sig selv og Næsten*: spiller på den rationalistiske biskop Balles »Lærebog i den evangelisk-christelige Reli-